

Nemajetková újma

Uzná-li soud ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci základ žalobcova nároku (existenci nemajetkové újmy), avšak přiměřené zadostiučinění nepřizná v plné žalované výši, má podle judikatury Ústavního soudu při rozhodování o náhradě nákladů řízení přesto postupovat podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, jenž umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, neboť rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu. To platí přiměřeně i pro rozhodování o nákladech odvolacího řízení, odvolal-li se žalobce proti výši náhrady mu přiznané. Nepostupuje-li takto soud, aniž zároveň dostatečně vysvětlí (s ohledem na konkrétní okolnosti věci) z jakého důvodu, poruší tím právo stěžovatele na soudní ochranu, zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 2216/23 ze dne 28.8.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele P. V., zastoupeného Mgr. Ing. J.B., advokátem, sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 1557/2023-248 ze dne 28. 7. 2023, rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 18 Co 9/2023-189 ze dne 22. 3. 2023 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 č. j. 11 C 61/2022-138 ze dne 15. 11. 2022, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 10, jako účastníků řízení, a České republiky - Ministerstva spravedlnosti, sídlem Vyšehradská 424/16, Praha 2, za níž jedná Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, sídlem Rašínovo nábřeží 390/42, Praha 2, jako vedlejší účastnice řízení, tak, že městský soud v Praze výrokem II rozsudku č. j. 18 Co 9/2023-189 ze dne 22. 3. 2023 porušil základní právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Výrok II rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 18 Co 9/2023-189 ze dne 22. 3. 2023 se proto ruší. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatel se žalobou proti vedlejší účastnici domáhal uhrazení částky 200 000 Kč s příslušenstvím jako nároku na náhradu nemajetkové újmy za trestní řízení, vedené proti němu u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 33 T 46/2019. Věc byla skončena dne 10. 3. 2021 vyhlášením rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4, jímž byl stěžovatel zproštěn obžaloby podle ustanovení § 226 písm. c) trestního řádu, neboť nebylo prokázáno, že skutek spáchal. Trestní řízení bylo nejprve vedeno po dobu 15 měsíců pro podezření ze spáchání přečinu rvačky podle ustanovení § 158 odst. 1, 2 trestního zákoníku v jednočinném souběhu s přečinem výtržnictví podle ustanovení § 358 odst. 1 téhož zákona. Po změně právní kvalifikace bylo po zbývajících 11 měsících trestní řízení vedeno pro zločin ublížení na zdraví podle ustanovení § 146 odst. 1, 3 trestního zákoníku. Za tyto činy stěžovateli hrozilo uložení trestu odnětí svobody na 6 měsíců až 5 let (po dobu prvních 15 měsíců trestního stíhání), resp. na 2 roky až 6 let (po zbývajících část trestního stíhání), přičemž stěžovatel byl v minulosti již třikrát soudně trestán. Stěžovatel uplatnil svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy ve smyslu § 14 odst. 1, odst. 3 zákona č. [82/1998 Sb.](#), o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen "zákon č. [82/1998 Sb.](#)").

2. Napadeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 bylo vedlejší účastnici uloženo zaplatit stěžovateli částku 30 000 Kč s příslušenstvím (výrok I). Žalobu na zaplacení částky 170 000 Kč s příslušenstvím obvodní soud zamítl (výrok II) a rozhodl, že vedlejší účastnice je povinna zaplatit stěžovateli náhradu nákladů řízení v částce 30 798 Kč (výrok III). Obvodní soud uvedl, že uvěřil účastnické výpovědi, jakož i svědeckým výpovědím, jimiž stěžovatel prokázal vznik nemajetkové újmy spočívající zejména v tom, že v důsledku nezákonného trestního stíhání utrpěl na svém psychickém zdraví, kdy pociťoval strach, psychickou paniku, zažíval nespavost a nejistotu, jak bude finančně zaopatřena jeho rodina, pokud půjde do vězení, kdy žalobce měl doma těhotnou manželku, toho času na mateřské dovolené s jedním malým dítětem a neustále se tak obával, jak bude zajištěna jejich výživa a výchova po jeho případném odsouzení. V napadeném rozsudku popsal, jak se při stanovení výše odškodnění snažil nalézt shodné rysy též s jinými rozhodnutími soudu v obdobných věcech. Srovnával věci podobné povahy (trestné činy proti zdraví), když ve všech případech hrozil poškozeným obdobně dlouhý trest odnětí svobody. Co se týká délky srovnávaných případů, trestní řízení vedené proti stěžovateli trvalo stejnou nebo delší dobu, avšak délka předmětného řízení nevybočovala z průměrné délky trestních řízení a odpovídala procesní a skutkové složitosti věci. Shodným znakem srovnávaných případů pak byl i dopad trestního stíhání do osobní sféry poškozených v daných trestních řízeních, neboť v porovnávaných případech došlo též "pouze" k obecným zásahům do osobnostní sféry poškozených (blíže odst. 52 rozsudku obvodního soudu). Shledal, že poskytnuté zadostiučinění plně odpovídalo ekonomické realitě České republiky. O náhradě nákladů rozhodl obvodní soud podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, ve spojení s § 146 odst. 2 věty druhé občanského soudního řádu, neboť rozhodnutí o výši finančního zadostiučinění záviselo na úvaze soudu a stěžovatel byl co do základu sporu úspěšný.

3. Městský soud rozsudek obvodního soudu potvrdil (výrok I) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II). Shledal, že obvodní soud pečlivě zjistil skutkový stav věci a za správné označil i jeho závěry právní. V odůvodnění ke svému druhému výroku uvedl, že o nákladech odvolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 142 odst. 2 a § 224 odst. 1 občanského soudního řádu, když ani stěžovatel ani vedlejší účastnice nebyli v odvolacím řízení úspěšní. Více svůj nákladový výrok neodůvodnil. Rozsudek městského soudu v rozsahu výroku I, kterým byla žaloba zamítnuta ohledně částky 100 000 Kč s příslušenstvím a příslušenství v podobě zákonného úroku z prodlení z částky 30 000 Kč od 24. 2. 2021 do 24. 2. 2022, a ve výroku II, jímž bylo rozhodnuto o nákladech odvolacího řízení, napadl stěžovatel dovoláním.

4. Nejvyšší soud stěžovatelovo dovolání odmítl podle § 243c odst. 1 občanského soudního řádu. Odkázal na odůvodnění městského a obvodního soudu, které odkázaly na příslušnou judikaturu a odůvodnily, na základě jakých konkrétních okolností dospěly k závěru o výši přiměřeného zadostiučinění stěžovatele. Poukázal na skutečnost, že obvodní soud s poukazem na aktuální ekonomickou situaci České republiky navýšil zadostiučinění o 5 000 Kč (viz odst. 18 rozsudku odvolacího soudu). Dodal, že pokud stěžovatel pokládá přiznané zadostiučinění za nepřiměřené proto, že je řádově nižší ve srovnání se zadostiučiněním poskytovaným za tentýž časový úsek "nezákonného výkonu vazby", jde o situace, které se od sebe zásadně liší s tím, že odnětí osobní svobody je typově daleko zásadnějším následkem než újma způsobená nezákonným trestním stíháním. Dále Nejvyšší soud rozhodl, že stěžovatel je povinen zaplatit vedlejší účastnici náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 300 Kč.

II. Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel nesouhlasí s částkou, která mu byla přiznána jako odškodnění za újmu způsobenou vedením trestního řízení, které skončilo tím, že byl zproštěn obžaloby. Výsledek odškodnění stěžovatel rozpočítává na jednotlivé dny, po které trvalo trestního řízení, a výslednou částku srovnává s cenou potravin či pohonných hmot a výší minimální hodinové mzdy. Napadené rozhodnutí podle stěžovatele zjevně popírá základní presumci významné psychické zátěže, kterou trestní stíhání

způsobuje ve sféře poškozeného. Stěžovatel uvádí, že přiznaná kompenzace je projevem neúcty státu vůči poškozenému a jedinečnosti jeho života. Stěžovatel uvádí, že závěry vyslovené v rozhodnutích obecných soudů na základě jejich interpretace právní normy s relativně neurčitou hypotézou, kterou je ustanovení § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb. jsou bezohledné a urážející obyčejné lidské citění stěžovatele, jako osoby poškozené postupem státu. Označuje je za materializaci neschopnosti státu přijmout odpovědnost za své zjevně vadné postupy vůči stěžovateli v podobě poskytnutí objektivně přiměřené kompenzace a zajistit tak reparaci utrpěné újmy.

6. Stěžovatel dále namítá, že byl za svůj úspěch ve věci penalizován na úrovni odvolacího soudu, když tento mu nepřiznal náhradu nákladů odvolacího řízení. Uvádí, že aplikace §142 odst. 2 občanského soudního řádu na rozhodování o nákladech řízení ve věci, kde forma a potažmo výše nároku závisí na úvaze soudu, je zjevným excesem v uvažování odvolacího soudu. Rozhodnutí městského soudu označuje za rozporné s nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1125/23 ze dne 20. 6. 2023 a sp. zn. IV. US 649/22 ze dne 19. 7. 2022.

7. Stěžovatel namítá, že napadenými rozhodnutími bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, právo na náhradu škody způsobené výkonem veřejné moci (čl. 36 odst. 3 Listiny) a právo na ochranu vlastnictví (čl. 11 Listiny).

III. Vyjádření účastníků řízení

8. Obvodní soud odkázal na odůvodnění svého rozsudku a dodal, že při posouzení věci vycházel v souladu s ustálenou judikaturou ze srovnatelných případů, když zároveň zohlednil ekonomickou situaci ve společnosti a částku příslušným způsobem navýšil.

9. Vedlejší účastnice, v zastoupení Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve vyjádření k ústavní stížnosti zopakovala závěry z napadených rozhodnutí a uvedla, že považuje ústavní stížnost za neodůvodnou.

10. Městský soud odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a uvedl, že zásadní pro posouzení přiměřenosti peněžitého zadostiučinění je řešení otázky, zda je poskytnuté zadostiučinění za psychickou újmu vzhledem k okolnostem případu spravedlivé. Uvedl, že částka 30 000 Kč, přiznaná stěžovateli jako peněžité zadostiučinění újmy, která mu trestním stíháním vznikla, byla určena pro stěžovatele předvídatelným způsobem; zadostiučinění odpovídá formou i výší přiznanému zadostiučinění v obdobných případech. Výše zadostiučinění byla oproti porovnávaným případům navýšena o 5 000 Kč právě s poukazem na meziroční růst cen v České republice, který se projevil v době rozhodování o nároku žalobce.

11. K nákladovému výroku městský soud uvedl, že vycházel z opakovaně zdůrazňované zásady, že spravedlivé řešení otázky náhrady nákladů řízení vyžaduje, aby byly zohledněny individuální okolnosti věci. V této souvislosti vzal především v úvahu, že v řízení, v nichž byly vydány stěžovatelem zmiňované nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 649/22 a III. ÚS 1125/23, se od projednávané věci liší výsledkem odvolacího řízení ve věci samé, který spočíval ve změně výše přiznaného peněžitého zadostiučinění. V dané věci byl však požadavek stěžovatele na zvýšení poskytnutého peněžitého zadostiučinění shledán nedůvodným. Současně bylo neúspěšné i odvolání vedlejší účastnice (žalované), která základ nároku žalobce nezpochybňovala, nesouhlasila však s formou relutárního zadostiučinění a navrhovala zamítnutí žaloby. V tomto specifickém kontextu projednávané věci nemůže být provedeno určení úspěchu v odvolacím řízení pouze na základě mechanického průmětu závěru, že základ nároku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku porušení povinnosti vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě je dán. Spravedlivé a nikoliv přepjatě formalistické řešení otázky náhrady nákladů odvolacího řízení v

této věci naopak vyžaduje, aby byl zohledněn i kontext celé věci, zejména pak reálný věcný vztah mezi (plně neúspěšným) návrhem na poskytnutí zadostiučinění zaplacením vyšší částky peněžitého plnění a (úspěšným) prosazením základu nároku na poskytnutí zadostiučinění, který však vedlejší účastnice nezpochybňovala ani v řízení před obvodním soudem. Skutečnost, že stěžovatel ani vedlejší účastnice (žalobce ani žalovaný) v odvolacím řízení neuspěli, městský soud reflektoval tak, že podle § 142 odst. 2 občanského soudního řádu vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Tato úvaha je podle názoru městského soudu z odůvodnění výroku o nákladech odvolacího řízení zřejmá. Ze shora uvedených důvodů městský soud navrhuje, aby ústavní stížnost byla zamítnuta.

12. Nejvyšší soud uvedl, že se s argumentací stěžovatele směřující proti výši částky odškodnění vypořádal na stranách 3 a 4 svého usnesení, na jehož odůvodnění následně odkázal. Jde-li o ústavní stížnost v té části, v níž stěžovatel napadá rozsudek městského soudu ve výroku o náhradě nákladů řízení, uvedl, že není povolán k tomu, aby se k jeho věcné správnosti či ústavnosti vyjadřoval.

13. Stěžovatel v replice uvedl, že jemu zasláná vyjádření jsou projevem nadřazenosti formálního řešení nad materiální náplní základního práva na náhradu škody. K nákladům řízení pak stěžovatel uvádí, že replika městského soudu je založena na nepochopení základních principů rozhodování o nákladech řízení právě v případě přiznávání přiměřeného zadostiučinění podle zákona č. [82/1998 Sb.](#) Úvahy městského soudu jsou na úrovni snahy odůvodnit kvadraturu kruhu, přičemž v tomto ohledu je možno odkázat na jeden z recentních nálezů Ústavního soudu pod sp. zn. I. ÚS 3394/23 na toto téma. Dodal, že v této věci jde navíc o poměrování úspěchu ve věci odvolání vedlejší účastnice žádající, aby stěžovateli nebyla přiznána žádná relutární náhrada (pro dostatečnost konstatování porušení práva) a odvolání stěžovatele domáhajícího se přezkoumání přiměřenosti výše náhrady přiznané obvodním soudem.

IV. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

14. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je v části, ve které směřuje proti části výroku I. městského soudu, kterým nevyhověl stěžovateli v návrhu stěžovatele na to, aby mu vedlejší účastnice uhradila 70 000 Kč, nepřípustná, když stěžovatel napadl dovoláním výrok I. městského soudu pouze v rozsahu částky 100 000 Kč s příslušenstvím, a tedy v této části nevyčerpal všechny procesní prostředky určené k ochraně jeho práv. Ústavní stížnost je ve zbytku přípustná, neboť stěžovatel před jejím podáním vyčerpal veškeré zákonné procesní prostředky ochrany svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

V. Vlastní posouzení věci Ústavním soudem

A) Obecná východiska pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti - náklady řízení o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu, jehož výše byla určena úvahou soudu

15. Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti, nikoliv běžné zákonnosti (čl. 83 Ústavy). Není proto součástí soustavy obecných soudů, není povolán k přezkumu správnosti aplikace podústavního práva a do jejich rozhodovací činnosti může zasáhnout jen tehdy, shledá-li porušení některého základního práva nebo svobody.

16. Část stěžovatelovy argumentace směřuje vůči nákladovým výrokům obecných soudů. K problematice nákladů řízení se Ústavní soud, jak plyne z jeho ustálené judikatury, staví zdrženlivě a podrobuje ji toliko omezenému ústavněprávnímu přezkumu. Ačkoliv i rozhodnutí o nákladech řízení

může mít citelný dopad do majetkové sféry účastníků řízení, samotný spor o nákladech řízení zpravidla nedosahuje intenzity způsobit jejich základní práva a svobody. Na druhé straně je však třeba mít na zřeteli, že rozhodování o nákladech řízení je integrální součástí celého soudního procesu, kdy výrok o nákladech řízení musí korespondovat s výsledkem řízení ve věci samé s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, a proto i na něj dopadají požadavky (řádného) spravedlivého procesu [k tomu srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 303/02 ze dne 5. 8. 2002 (U 25/27 SbNU 307) nebo nález sp. zn. IV. ÚS 998/20 ze dne 23. 3. 2021 (N 57/105 SbNU 148)].

17. Otázka náhrady nákladů řízení tak může nabýt ústavněprávní dimenzi v případě extrémního vykročení z pravidel upravujících toto řízení, což nastává např. v důsledku interpretace a aplikace příslušných ustanovení zákona, týkajících se náhrady nákladů řízení obecnými soudy, v nichž by byl obsažen prvek svévole, libovůle nebo je-li v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, v důsledku čehož dochází k porušení práva stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 Listiny [např. nálezy sp. zn. III. ÚS 224/98 ze dne 8. 7. 1999 (N 98/15 SbNU 17), sp. zn. II. ÚS 598/2000 ze dne 4. 7. 2001 (N 100/23 SbNU 23), sp. zn. III. ÚS 727/2000 ze dne 17. 5. 2001 (N 75/22 SbNU 145), sp. zn. III. ÚS 619/2000 ze dne 24. 5. 2001 (N 79/22 SbNU 165), sp. zn. I. ÚS 633/05 ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 411/15 ze dne 13. 10. 2015 (N 186/79 SbNU 111), bod 18, a sp. zn. II. ÚS 2417/13 ze dne 30. 10. 2014 (N 199/75 SbNU 239), bod 20, a další].

18. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 649/22 ze dne 19. 7. 2022 Ústavní soud konstatoval, že rozhodne-li obecný soud o náhradě nákladů řízení podle § 142 odst. 2 občanského soudního řádu aniž se náležitě vypořádá s možností použití § 142 odst. 3 ve spojení s § 136 téhož zákona (při určení konkrétní výše přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu úvahou soudu v režimu zákona č. [82/1998 Sb.](#)), poruší právo žalobce zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

19. Rovněž v nálezu sp. zn. III. ÚS 1125/23 ze dne 20. 6. 2023 Ústavní soud dovodil, že prokáže-li žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu základ svého nároku (existenci nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem), avšak přiměřené zadostiučinění mu není přiznáno v plné žalované výši, přesto se při rozhodování o náhradě nákladů postupuje podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, jenž umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, neboť rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu. Nepostupuje-li takto obecný soud, aniž by zároveň vysvětlil (s ohledem na konkrétní okolnosti případu) z jakého důvodu, porušuje tím právo stěžovatele, který se jinak domohl odškodnění, na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

20. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 3194/22 ze dne 5. 9. 2023 Ústavní soud vyslovil, že uzná-li soud ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem základ žalobcova nároku, tj. existenci nemajetkové újmy, avšak přiměřené zadostiučinění mu nepřizná v plné žalované výši, má podle judikatury Ústavního soudu při rozhodování o náhradě nákladů řízení přesto postupovat podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, jenž umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, neboť rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu. To platí přiměřeně i pro rozhodování o nákladech odvolacího řízení, odvolal-li se žalobce proti výši náhrady mu přiznané. Nepostupuje-li takto soud, aniž zároveň dostatečně vysvětlí (s ohledem na konkrétní okolnosti věci) z jakého důvodu, porušuje tím právo stěžovatele, který se jinak domohl odškodnění, na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny, a podle okolností věci také jeho právo na ochranu vlastnictví zaručené v čl. 11 odst. 1 Listiny.

21. Ústavní soud se již mnohokrát ve své judikatuře vyjádřil k principu právního státu, ze kterého vyplývá i závaznost vykonatelných rozhodnutí Ústavního soudu ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy. Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány a osoby, tj. i pro samotný Ústavní soud [viz např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 197/96 ze dne 12. 6. 1997 (N 77/8 SbNU 243) či sp. zn.

Pl. ÚS 11/02 ze dne 11. 6. 2003 (N 87/30 SbNU 309; č. [198/2003](#) Sb.).

22. Není přitom závazný jen výrok nálezu, ale i odůvodnění, resp. ty jeho části, jež obsahují "nosné" důvody [např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 2/03 ze dne 19. 3. 2003 (N 41/29 SbNU 371), sp. zn. Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004 (N 10/32 SbNU 61) či sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005 (N 60/36 SbNU 647). Ústavní soud opakovaně uvedl [srov. např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004 (N 10/32 SbNU 61; č. [98/2004](#) Sb.), sp. zn. I. ÚS 70/96 ze dne 18. 3. 1997 (N 29/7 SbNU 191), sp. zn. IV. ÚS 3194/22 ze dne 5. 9. 2023 a další], že právní názor obsažený v odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu - má-li obecnou povahu - je závazný při řešení typově shodných případů. Je tomu tak mj. proto, že jde ve svém důsledku o způsob interpretace a aplikace norem ústavního pořádku. Ústavní soud dovedl vázanost obecných soudů právním názorem Ústavního soudu také z obecného principu rovnosti v právech podle čl. 1 věty první Listiny, neboť rovnost v právech ve vztahu k obecným soudům zakládá právo kromě jiného též právo na předvídatelné rozhodování v obdobných případech, čímž vylučuje libovůli při aplikaci práva. Za porušení principu rovnosti v právech je v této souvislosti nutno považovat zejména ty případy, kdy obecný soud neposkytne účastníkům ochranu jejich základních práv a svobod, ačkoliv ve skutkově obdobných případech v minulosti byla Ústavním soudem přiznána.

23. Rozhodnutí Ústavního soudu tak představují závazná interpretační vodítka pro rozhodování ve skutkově a právně obdobných věcech, od nichž je sice možné se odklonit, to ovšem pouze ve výjimečných a racionálně odůvodněných případech. Judikatura Ústavního soudu přitom plně zavazuje rovněž samotný Ústavní soud, resp. jeho jednotlivé senáty (s výjimkou případu uvedeného v § 23 zákona o Ústavním soudu, podle něhož dospěje-li senát v souvislosti se svou rozhodovací činností k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu, předloží otázku k posouzení plénu, přičemž stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán).

B) Aplikace obecných východisek na posuzovaný případ

24. Část ústavní stížnosti představuje nesouhlas stěžovatele s rozhodnutím městského soudu o nákladech odvolacího řízení. Stěžovatel namítá, že rozhodnutí městského soudu ve vztahu k nákladům odvolacího řízení nerespektuje judikaturu Ústavního soudu vydanou ve skutkově a právně obdobných věcech týkající se rozhodování o nákladech v řízeních, ve kterých výše nároku závisela na úvaze soudu.

25. Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že prokáže-li žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle zákona č. [82/1998](#) Sb., základ svého nároku (existenci nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem), avšak přiměřené zadostiučinění mu posléze není přiznáno v plné žalované výši, přesto se při rozhodování o náhradě nákladů postupuje podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, jenž umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, neboť rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu [viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 170/99 ze dne 22. 6. 2000 (N 96/18 SbNU 339), sp. zn. I. ÚS 1310/09 ze dne 5. 8. 2009 (N 180/54 SbNU 249), sp. zn. II. ÚS 2412/10 ze dne 4. 4. 2011 (N 60/61 SbNU 9), sp. zn. II. ÚS 3388/11 ze dne 15. 5. 2012 (N 104/65 SbNU 431), sp. zn. I. ÚS 1665/11 ze dne 19. 3. 2013 (N 47/68 SbNU 461), sp. zn. I. ÚS 42/16 ze dne 29. 3. 2016 (N 53/80 SbNU 643) či sp. zn. I. ÚS 799/20 ze dne 11. 8. 2020].

26. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby, přičemž tento příkaz platí i pro Ústavní soud. První senát Ústavního soudu proto v návaznosti na výše uvedené respektuje závěry obsažené zejména v nálezech sp. zn. IV. ÚS 649/22 ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1125/23 ze dne 20. 6. 2023, sp. zn. IV. ÚS 3194/22 ze dne 5. 9. 2023 a sp. zn. I. ÚS 1934/23 ze dne 11. 10. 2023, neboť uvedené nálezy vzešly ze skutkově i právně obdobných věcí.

27. Jak vyplývá z výše provedené rekapitulace, také v nyní posuzované věci neměly soudy pochybnosti o důvodnosti základu nároku (existence nemajetkové újmy způsobené stěžovateli byla nesporná a základ stěžovatelova nároku byl prokázán), na rozdíl od názoru stěžovatele však obecné soudy shledaly jako přiměřenou jinou výši zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu. Její určení záviselo na úvaze obecných soudů (a to nejen obvodního soudu, ale i městského soudu). Proto při rozhodování o náhradě nákladů řízení byl namístež závěr, že stěžovatel byl plně úspěšný při prokázání základu nároku, byť byl jen zčásti úspěšný při určení jeho výše. Jak z výše uvedené judikatury Ústavního soudu vyplývá, prioritou prokázání základu nároku nad určením jeho přiměřené výše (tzn. pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení) se uplatní i při rozhodování o nákladech odvolacího řízení. Městský soud v nyní posuzované věci pochybil, rozhodl-li o náhradě nákladů s odůvodněním, že v odvolacím řízení byl úspěch u účastnic přibližně stejný, kdy stěžovatel se svým odvoláním neuspěl a vedlejší účastnice také ne, a proto si každý z nich ponese náklady řízení ze svého (§ 142 odst. 2 občanského soudního řádu za použití § 224 odst. 1 občanského soudního řádu).

28. Městský soud tedy v předmětné věci bez jakéhokoli odůvodnění v rozporu s čl. 89 odst. 2 Ústavy nerespektoval v typově shodné věci závazné právní názory obsažené v nálezech Ústavního soudu (především nálezy sp. zn. IV. ÚS 649/22 ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. III. ÚS 1125/23 ze dne 20. 6. 2023; nálezy sp. zn. IV. ÚS 3194/22 ze dne 5. 9. 2023 byl vyhlášen až dne 26. 9. 2023, tedy později, než byl vydán napadený rozsudek městského soudu). Svůj postup odchylný od použití § 142 odst. 3 občanského soudního řádu přitom nijak neodůvodnil (a vyjádření k ústavní stížnosti nemůže nahrazovat řádné odůvodnění soudního rozhodnutí). Odchylně se tak neodůvodněně od příslušného standardu výkladu práva, tedy postupoval s libovůlí, čímž zatížil své rozhodnutí kvalifikovanou vadou mající za následek neústavnost jeho rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. Tím podle názoru Ústavního soudu porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

29. K jiným závěrům dospěl Ústavní soud při hodnocení nákladového výroku Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud dovolání stěžovatele odmítl jako nepřipustné podle § 243c odst. 1 občanského soudního řádu. Rozhodnutí o nákladech dovolacího řízení bylo tedy za situace, kdy stěžovatel svým procesním postupem neumožnil Nejvyššímu soudu věcný přezkum napadeného rozhodnutí, ovlivněno (ne)účelností vynaložených nákladů (§ 142 občanského soudního řádu). Jinak řečeno, předložil-li by stěžovatel Nejvyššímu soudu argumentaci, která by byla způsobitelná dovolací soud přesvědčit, že se odvolací soud při svém rozhodování například odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo že není rozhodovací praxe Nejvyššího soudu jednotná (viz § 237 občanského soudního řádu), a umožnil by tak Nejvyššímu soudu se rozhodnutím odvolacího soudu zabývat meritorně, bylo by možné tyto náklady považovat za potřebné k účelnému uplatňování práva. Nebylo-li však takových nákladů, nebylo ani co přiznávat; tomu ostatně odpovídá i nepotřebnost odůvodnění takového výroku (§ 243f odst. 3 věta druhá občanského soudního řádu). V této části je tedy ústavní stížnost zjevně neopodstatněná.

C) Ostatní stěžovatelovy námítky

30. Stěžovatel dále napadá výroky rozsudků obvodního a městského soudu, týkající se výše jemu přiznaného zadostiučinění. Rovněž rozporuje závěry Nejvyššího soudu, kterým bylo odmítnuto jeho dovolání. K této části ústavní stížnosti Ústavní soud uvádí, že obecné soudy svůj postup ve věci samé srozumitelně a logicky odůvodnily (srov. body 17-20 napadeného rozsudku městského soudu a odst. 19 a násl. napadeného rozsudku obvodního soudu). Lze shrnout, že takto odůvodněné závěry nehodlá - a vzhledem ke svému shora popsanému postavení orgánu ochrany ústavnosti ani nemůže - Ústavní soud přehodnocovat, neboť na nich nespátuje nic, co by odůvodnilo jeho případný kasační zásah. Ústavní soud dospěl k závěru, že dovolací soud jasně a srozumitelně odůvodnil, proč bylo třeba dovolání stěžovatele odmítnout jako nepřipustné. Zejména vyložil, i na základě četných odkazů na svou judikaturu, proč nebyl naplněn žádný z důvodů přípustnosti dovolání podle § 237 občanského soudního řádu. Z tohoto důvodu Ústavní soud ústavní stížnost ve zbytku odmítl jako návrh zjevně

neopodstatněný.

D) Závěr

31. S ohledem na všechny uvedené důvody Ústavní soud ústavní stížnosti částečně vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil výrok II. napadeného rozsudku městského soudu pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Tím Ústavní soud otevírá městskému soudu procesní prostor, aby o nákladech řízení rozhodl nově. V následném řízení je přitom městský soud vázán právními závěry obsaženými v tomto nálezu. Ve zbytku Ústavní soud ústavní stížnost odmítl zčásti jako návrh nepřijatelný [§ 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu] a zčásti jako návrh zjevně neopodstatněný [§ 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)